

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

წინამდებარე ბროშურა გამოცემულია ასოციაცია "იმერეთი"-სა და არასამთავრობო ორგანიზაცია "ევროპა ჩვენი სახლია"-ს მიერ, საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის (CSRDG) მხარდაჭერით, პროექტის „სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ინიციატივა“ ფარგლებში.

პროექტს აფინანსებს ევროკავშირი, ხოლო თანადამფინანსებელია კონრად ადენაუერის ფონდი.

ეს ბროშურა შექმნილია ევროკავშირისა და კონრად ადენაუერის ფონდის მხარდაჭერით. მის შინაარსზე სრულიად პასუხისმგებელია ასოციაცია "იმერეთი" და არასამთავრობო ორგანიზაცია "ევროპა ჩვენი სახლია" და შესაძლოა იგი არ გამოხატავდეს ევროკავშირის, სხვა დონორებისა და კონსორციუმის პარტნიორების შეხედულებებს.

საკონტაქტო ინფორმაცია:

ქ.ქუთაისი ზ. გამსახურდიას #58

e-mail: tsega.imereti@gmail.com

Facebook: თემთა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ასოციაცია „იმერეთი“

ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმებისა და რეგიონული განვითარების საკითხების მონიტორინგი და ადვოკატირება

საინფორმაციო ბუკლეტი

პროექტი:

«სუფთა გარემო ჩვენი უფლებაა,
გარემოს დაცვა ჩვენი მოვალეობაა»

წინასიტყვაობა

როგორც ცნობილია, საქართველომ ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების ხელმოწერით აიღო ვალდებულებები სხვა სფეროებთან ერთად მოახდინოს ნარჩენების მართვის სექტორის ჰარმონიზაცია ევროკავშირის მოთხოვნებთან. კერძოდ, დეკლარირებულია, რომ საქართველო ისწრაფვის გახდეს ნარჩენების პრევენციაზე და რეციკლირებაზე ორიენტირებული ქვეყანა. 2019 წლიდან ყველა მუნიციპალიტეტს ეკისრება ნარჩენების სეპარირების ვალდებულება, რაც მოითხოვს მოსახლეობის მაღალ ჩართულობას ამ პროცესში.

აღნიშნული პროცესის წარმატება კი დიდად არის დაკავშირებული საზოგადოების მაღალ მოტივაციასა და გარემოსდაცვით ცნობიერებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისთვის გარკვეულ საქმიანობას ახორციელებენ სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციები, ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი ღონისძიებებია გასატარებელი ამ მიმართულებით.

ნარჩენების მართვა და წყლის დაბინძურება

ნარჩენების მართვის პროცესის დარეგულირებაში, ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობ-ლემას წარმოადგენს დაბინძურებული წყალი. მთელ რიგ სოფლებში მდინარეები და ღელეები გადაქცეულია ნაგავსაყრელად. მცირე მდინარეებისა და ღელეების ნაპირები წარმოადგენენ ანტისანიტარიის წყაროს და სერიოზულ საფრთხეს უქმნიან ადამიანის ჯანმრთელობას. ასევე ძალზედ საშიშია მდინარეების დაბინძურება საწარმოებიდან, მიტოვებული და ღია კარიერებიდან. წყლის ნაპირებზე ანტისანიტარია და თავად წყლის დაბინძურება მრავალი საშიში დაავადების გამომწვევია. დაგროვებული და ჩახურებული ნარჩენები კარგი საკვები არეა სხვადასხვა ლპობის ბაქტერიების გამრავლებისათვის. ხშირად არასწორად საზღვრავენ, რომ წყალი თუ სასმელად არ გამოიყენება, მასში მოხვედრილი მავნე მომწავლავი ნივთიერებები არც თუ ისე სახიფათოა, მაგრამ ეს ასე არ არის. წყალი იხმარება მოსარწყავად, საქონლის დასარწყვლებლად, სათევზაოდ, საბანაოდ და ა.შ. ამდენად, დაბინძურებული წყლისგან მიყენებული ზიანი საკმაოდ მაღალ რისკებს შეიცავს და ხშირ შემთხვევაში შეიძლება ლეტალური შედეგიც გამოიწვიოს.

წყლის დაბინძურებით გამოწვეული დაავადებები

დიზენტერია, მას “ჭუჭყიანი ხელების” დაავადებას უწოდებენ. დაავადება უფრო ხშირად იწყება შემცივნებით, თავის ტკივილით, საერთო სისუსტით, ტემპერატურის მომატებით, ძლიერი, შეტევითი ხასიათის ტკივილით მუცელში; ზოგჯერ გულისრევითა და ღებინებით; შემდგომში ძლიერი ფაღარათით, სისხლიანი და ლორწოიანი განავლით.

ქოლერა – დაავადება შეიძლება გავრცელდეს როგორც წყლით, ასევე სურსათითა და საყოფაცხოვრებო კონტაქტის გზით (უმნიშვნელო როლი) და გამოიწვიოს უმძიმესი დიარეა და გაუწყლოვნება; სხვა ნაწლავთა ინფექციებისაგან განსხვავებით ქოლერა ადვილად ვრცელდება, რაც აიხსნება გარემოში ავადმყოფის მიერ ძალიან დიდი რაოდენობით ვიბრიონის (გამომწვევის) გამოყოფით.

სალმონელოზი - რეგისტრირდება მისი როგორც ერთეული, ისე ჯგუფური შემთხვევები. ადამიანის ინფიცირება ძირითადად ხდება დაბინძურებული სურსათით, შესაძლებელია ძლიერ დაბინძურებული წყლის საშუალებითაც; ახასიათებს შემცივნება, ტემპერატურ-ის მომატება, თავბრუსხვევა, გულისრევა, რომელიც სწრაფად ღებინებაში გადადის, ტკივილი მუცლის არეში, რასაც მალევე ერთვის ფაღარათი უხვი, მყრალი სუნის, მომწვანო ან მუქი ყავისფერი სითხის შემცველი განავლით.

ვირუსული ჰეპატიტი A და B - ამ დაავადებებს ახასიათებს მსგავსი კლინიკური ნიშნები: დასაწყისში შესაძლებელია განვითარდეს კატარალური ჩივილები: შემცივნება, ტემპერატურის მომატება, სისუსტე, თავის ტკივილი, ხველა, ყელის ტკივილი, შემდეგ გამოვლინდეს: უმადობა, გულისრევა, ღებინება, სიმძიმის შეგრძნება მარჯვენა ფერდქვეშა არეში, შეკრულობა ან ფაღარათი, შარდის გამუქება, ღვიძლის გადიდება და სიყვითლე. შეიძლება დაავადება განვითარდეს უსიყვითლო ფორმითაც. აღსანიშნავია, რომ ვირუსული ჰეპატიტი A-80% დაბინძურებული სასმელი წყლით არის გამოწვეული.

ნაწლავური ჰელმინთოზები – ნემ-ატოდოზი და ასკარიდოზი, პარაზიტ-ული დაავადება - შისტოსტომოზი და სხვა, რომლებიც ვითარდებიან მიკროორგანიზმებით დაბინძურებული სასმელი წყლის მოხმარებით;

კომპოსტი - ნიადაგის ნაყოფიერების ამაღლების საუკეთესო საშუალება!

კომპოსტირება - ეს არის საკმაოდ რთული პროცესი, რომელიც მიმდინარეობს ორგანული ნარჩენების, მიკროორგანიზმების, ტენისა და ჟანგბადის ურთიერთქმედებების შედეგად.

ლპობის ძირითადი პროცესები ორგანული მასის შუაგულში მიმდინარეობს. ამ დროს ძირითადად აქტიურდებიან მიკროორგანიზმები, რომელთა აქტიურობის ფონზე კომპოსტის შუაგულში ტემპერატურა ცელსიუსით 70 გრადუსს აღწევს. ამ დროს ნადგურდება მავნე ორგანიზმები და მათი კვერცხები. კომპოსტირების შემდგომ ეტაპზე ხდება სოკოების, სხვა-დასხვა ჭიებისა და სხვადასხვა ორგანიზმების დაშლა. ამ პროცესების შედეგად მიიღება აზოტით მდიდარი, უხეში, ახალი კომპოსტი. გარდა ამისა, ჭიაყელების აქტიური ცხოველმყოფელობის შედეგად მიიღება **ბიოჰუმუსი**. ბიოჰუმუსი - ძვირფასი ორგანული სასუქია. გამოკვლევებით დადგენილია, რომ ბიოჰუმუსი:

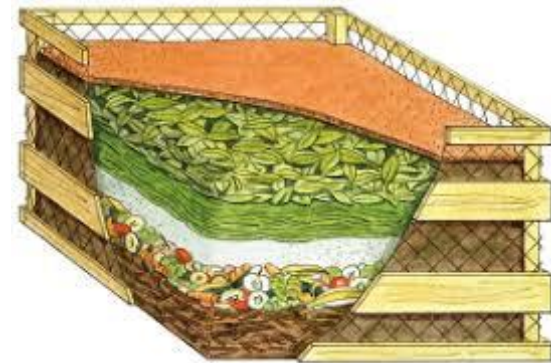
- ამაღლებს მოსავლიანობას 25-50%-ით;
- შეიცავს მცენარისათვის საჭირო ელემენტებს ადვილად ასათვისებელ ფორმაში;
- ამცირებს სათესლე მასალის ხარჯს, რადგანაც ბიოჰუმუსის გამოყენებით იზრდება თესლის აღმოცენება;
- ზრდის მცენარის მდგრადობას ავადმყოფობების, გვალვისა და ზედმეტი ტენიანობისადმი;

კომპოსტირების დროს ორგანულ მასაში მატულობს მცენარისათვის ადვილად შესათვისებელი საკვები ელემენტები (აზოტი, ფოსფორი, კალიუმი). ხდება პათოგენური მიკროფლორისა და კვერცხების განადგურება, რაც თავის მხრივ ხელს უწყობს საკვები ელემენტების მცენარისათვის ადვილად შესათვისებელ ფორმაში გადასვლის პროცესს.

კომპოსტირებისათვის გამოიყენება ის ორგანული ნარჩენები, რომლებიც უხვადაა ჩვენს მეურნეობებში. როგორიცაა შინაური ცხოველების ან ფრინველის ნაკელი, ტორფი, ჩამდინარე წყლების ლამი, მატყლის ნარჩენები, ბუმბული, სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები, ნაცარი, კვერცხის ნაჭუჭი და სხვა.

კომპოსტის დამზადების ძირითადი პრინციპები:

- კომპოსტისათვის ბაღში უნდა შეირჩეს საშუალოდ დაჩრდილული ადგილი. იგი სახლიდან მოშორებით უნდა იყოს. საკომპოსტე მასის სიმაღლე 1-1,5 მეტრი, ხოლო სიგრძე ნებისმიერი შეიძლება იყოს.
- შერჩეული ადგილი ბარით უნდა გაფხვიერდეს 30-60 სმ-ის სიღრმეზე, რათა უზრუნველყოფილი იყოს კარგი დრენაჟი.
- კომპოსტი ფენა-ფენა მზადდება. პირველ ფენად ბუჩქნარის ან ვაზის დაქუცმაცებული ანასხლავი, ფიჭვი, თივა, ნამჯა, ჩალა ან სხვა ძნელად შლადი ნარჩენები უნდა დავაწყოთ.
- შემდეგ ფენად გამოდგება ნებისმიერი ორგანული ნარჩენი: ნაფცქვენები, ნაჭუჭი, ნაკელი, ჩამოცვენილი ფოთლები, სარეველა ბალახი და სხვა. ეს ყველაფერი 30-40 სმ-იან ფენად უნდა გაიშალოს.
- ამ მასას ზემოდან 5 სმ მიწის ფენა უნდა მოეყაროს.
- მიწას ზემოდან უნდა მოეყაროს ნაცრის ფენა.
- ასეთი წყება უნდა განმეორდეს რამოდენიმეჯერ, სანამ კომპოსტის გროვის სიმაღლე 1-1,5 მეტრს არ მიაღწევს. გროვას ზემოდან უნდა დავაფაროთ ნამჯა ან თივა ან ძველი ტომრები
- მშრალ ამინდში კომპოსტი კვირაში ორჯერ უნდა მოირწყას წყლით. კარგი იქნება თუ მოირწყება ჭინჭრის ნაყენით.
- 4-6 თვის შემდეგ კომპოსტი მზად იქნება. ამ პერიოდის მანძილზე კომპოსტს უნდა მოვაცილოთ ზედა საფარი და ნიჩბით ან ფიწალით უნდა გადავაბრუნოთ, რათა კომპოსტის მასა ერთმანეთში კარგად გადაერიოს.

- დაავადებული ან მავნებლებით ძლიერ დაზიანებული მცენარეები;
- სოკოვანი დაავადებებით დასნოვანებული მცენარეები;
- შხამიანი მცენარეები (ლენცოფა, კონიო, აბუსალათინი);
- მცენარეები, რომელთაც ახასიათებთ დიდი მჟავიანობა (ფიჭვის წიწვი);
- კატისა და ძაღლის ექსკრემენტები;
- დაავადებული ცხოველის ნაკელი ან სხვა ორგანული ნარჩენები;
- მეტალი, პლასტმასი, შუშა, ხის დიდი ნაჭრები, დიდი რაოდენობით ქაღალდი.

1. კომპოსტის მასალის კარგი აერაცია;
2. ოპტიმალური ტენიანობა;
3. მასალის მრავალფეროვანი ნარევი;
4. ნახშირბადისა და აზოტის (B/N) ხელ-საყრელი თანაფარდობა;
5. კომპოსტირების საწყის ფაზაში ორგან-ული მასის დათბუნება (ნამჯით ან სხვა მასალით დაფარვა).

კომპოსტის გამოყენება:

კომპოსტის ნიადაგში შეტანის წლიური დოზაა საშუალოდ 6კგ/1მ² 2-ზე. ეს რაოდენობა დაახლოებით სამ სავსე ნიჩაბს შეესაბამება. ჰუმუსით ღარიბ ნიადაგში პირველ წელს საჭიროა მეტი კომპოსტის შეტანა (10-12კგ/ 1მ²). ჩითილების გამოსაყვანი ნიადაგის დამზადებისათვის კომპოსტი უნდა გაიცრას დაახლოებით 6 მმ ზომის საცერში. გაცრის შემდეგ დარჩენილი მასალა კომპოსტის ახალი გროვის ძირში უნდა დაიყაროს. იგი კომპოსტირების პროცესს აჩქარებს. მისი გამოყენება წარმატებით შეიძლება ნიადაგის მულჩირებისათვისაც როგორც მრავალწლიანი ისე ერთწლიანი მცენარეების ქვეშ.

[illegible]